

Sygn. akt IV U 285/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2014 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie – Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Jacek Liszka

Protokolant: st. sekr. sądowy Małgorzata Houda

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2014 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania K. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 29 stycznia 2014 roku nr (...)

w sprawie K. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż odwołująca K. Z. nie jest zobowiązana do zwrotu ustawowych odsetek za okres od dnia 11 stycznia 2013 roku do dnia 29 stycznia 2014 roku od nienależnie pobranych świadczeń;
2. oddala odwołanie w pozostałej części;
3. wniosek odwołującej się o odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń przekazuje do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. celem rozpoznania.

Sygn. akt IV U 285/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 14 maja 2014 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. decyzją z dnia 29 stycznia 2014 roku na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał K. Z. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia z tytułu renty rodzinnej za okres od 1.01.2013 r. do 31.12.2013 r. w łącznej kwocie 5312,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 11.01.2013 roku do dnia wydania decyzji w kwocie 408,91 zł. Na uzasadnienie powyższego podniesiono, iż ubezpieczona nie kontynuowała nauki w okresie objętym decyzją.

Odwołanie od decyzji ZUS wniosła K. Z. domagając się jej zmiany, jak również złożyła wniosek o odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniosł o jego oddalenie. Organ rentowy podniósł, iż odwołująca nie kontynuowała nauki w spornym okresie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

K. Z. urodzona w dniu (...) była uprawniona do renty rodzinnej od dnia 1.06.2004 r. po zmarłym ojcu.

Decyzją z dnia 21.03.2012 roku przyznano jej rentę rodzinną na dalszy okres tj. do dnia 31.01.2014 roku na podstawie zaświadczenia o kontynuowaniu nauki w Centrum (...) Spółka z o.o. w Ł. Filia w T. na kierunku technik usług kosmetycznych. Od dnia 3.12.2012 roku odwołująca zaprzestała uczęszczania na zajęcia i została skreślona z listy słuchaczy.

Następnie od dnia 25 lutego 2013 roku zapisała się na kierunek opiekunka środowiskowa, ale w ogóle nie podjęła nauki i nie uczęszczała na zajęcia i w sierpniu została skreślona z listy słuchaczy. Po czym od dnia 1.09.2013 roku wybrała kierunek turystyka wiejska, ale także w ogóle nie podjęła nauki i nie uczęszczała na zajęcia.

Dowód: akta ZUS

Po zaprzestaniu uczęszczania do szkoły w grudniu 2012 roku odwołująca nie podchodziła do żadnych egzaminów, nie uzyskiwała zaliczeń.

- okoliczności bezsporne

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zalegające w aktach organu rentowego. Dokumenty dające podstawę dla poczynienia ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie Sąd uznał za autentyczne i wiarygodne. Poza tym treść i forma tych dokumentów nie budziły zastrzeżeń i wątpliwości uczestników postępowania, nie ujawniły się też takie okoliczności, które należałoby brać pod uwagę z urzędu, a które podważałyby wiarygodność tej kategorii dowodów i godziły w ich moc dowodową od strony materialnej czy formalnej. Dokumenty urzędowe stanowiły zatem dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 k.p.c.), a dokumenty prywatne, że osoba która je podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (art. 245 kpc).

Sąd Okręgowy rozważył co następuje:

Odwołanie było zasadne tylko w zakresie ujętych w decyzji odsetek, a w pozostałej części podlegało oddaleniu.

Zaskarżona decyzja zobowiązująca do zwrotu odsetek za okres od dnia 11.01.2013 roku do dnia wydania decyzji jest nieprawidłowa w świetle art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym, osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Zgodnie z treścią art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Odesłanie do prawa cywilnego w tym przepisie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego oznacza, iż organy rentowe powinny naliczać odsetki ustawowe od nienależnego świadczenia od dnia doręczenia osobie zobowiązanej decyzji obligującej do zwrotu takiego świadczenia, gdyż dopiero od tej daty osoba taka jest w zwłoce ze spełnieniem świadczenia, które jest wymagalne dopiero od daty doręczenia tej decyzji określającej wysokość takiego świadczenia (zob. wyroki Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14.03.2013 r., III AUa 1035/12 oraz z dnia 19.09.2013r., III AUa 144/13). Zobowiązanie odwołującej się do zapłaty odsetek za okres wcześniejszy liczony wstecz od daty wydania decyzji jest w świetle powyższych rozważań nieprawidłowe.

W pozostałym zakresie odwołane podlegało oddaleniu. Stosownie do dyspozycji art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Z kolei w myśl art. 138 ust. 2 cytowanej ustawy za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

1) do ukończenia 16 lat;

2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo

3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Po myśli ust. 2 tego artykułu jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Zgodnie z ukształtowanym orzecznictwem z art. 68 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy wynika, że prawo do renty rodzinnej dla dzieci, które ukończyły 16 lat życia, z zastrzeżeniem "do ukończenia nauki w szkole" (pkt 2), jest wyjątkiem od zasady przysługiwania tego prawa wszystkim dzieciom, które nie skończyły jeszcze 16. roku życia (pkt 1). To zaś oznacza konieczność dokonania wykładni użytego w art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy zwrotu "do ukończenia nauki w szkole" w ten sposób, że przepisem tym nie jest objęty przypadek "nauki w szkole", sprowadzający się wyłącznie do formalnego legitymowania się statusem ucznia, jeżeli ubezpieczony nie wykonuje faktycznie obowiązków objętych programem nauczania (zob. wyrok SN z dnia 19.02.2013r., I UK 471/12). Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 5 lipca 2012 r., I UK 65/12 oraz z dnia 3 sierpnia 2012 r., I UK 96/12 stwierdził, że samo zapisanie się do szkoły nie wystarcza do uzyskania prawa do renty rodzinnej, gdy ubezpieczony nie uczestniczy w zajęciach, nie pisze prac kontrolnych, nie uzyskuje zaliczeń i nie przystępuje do egzaminów, co ostatecznie powoduje skreślenie go z listy uczniów. Nie można mówić o pobieraniu nauki ("kończeniu nauki w szkole"), gdy uczeń nie wykonuje żadnych czynności polegających na kształceniu się a zapisanie się do szkoły (uzyskanie statusu ucznia) ma wyłącznie charakter formalny, zwłaszcza gdy ma celu tylko zachowanie prawa do renty rodzinnej.

Wobec powyższego poza sporem jest, że skoro odwołująca od dnia 3.12.2012 roku zaprzestała uczęszczania na zajęcia, nie podchodziła do żadnych egzaminów, nie uzyskiwała zaliczeń to nie miała prawa do renty rodzinnej począwszy od 1.01.2013 roku.

Przesłanką podstawową, aby w oparciu o wskazany powyżej art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy uznać dane świadczenie za nienależne jest, aby osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do jego pobierania. Brak pouczenia czyni świadczenie nieodwracalnym, mimo że nie można go nazwać świadczeniem należnym, skoro brak było podstaw jego wypłaty. Obowiązek pouczenia spoczywa na organie ubezpieczeniowym. Powinno ono być wyczerpujące, czytelne, jasne i zrozumiałe dla ubezpieczonego. Takie stanowisko jest ugruntowane w judykaturze i tytułem przykładu można tylko wskazać następujące orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych (uchwała SN z dnia 2.06.1987 r., UZP 19/87, OSNC 1988/9/119; wyrok SA w Krakowie z dnia 11.09.1996 r., III AUr 105/96, OSA 1997/7-8/21; wyrok SA w Poznaniu z dnia 12.01.1996 r., III UAr 344/95; wyrok SA w Rzeszowie z dnia 20.04.1995 r., III UAr 110/95, OSA 1997/1/3; wyrok SA w Warszawie z dnia 22.02.2000 r., III AUa 845/99, OSA 2000/10/43 i z dnia 21.11.2000 r., N III AUa 39/00, OSA 2002/1/5).

W niniejszej sprawie bez jakichkolwiek wątpliwości należy przyjąć, iż przesłanki wskazanej normy prawnej zostały spełnione i odwołująca była pouczona o braku prawa do świadczenia w sposób jasny i zrozumiały. Analiza akt ZUS prowadzi do wniosku, że takie pouczenia znalazły się w decyzjach ZUS kierowanych do niej i spełniają w ocenie Sądu Okręgowego wymogi pouczenia konkretnego, jasnego i zrozumiałego. Całość tych pouczeń jest jednoznaczna.

Wniosek odwołujący się o odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń Sąd przekazał do organu rentowego celem rozpoznania, stosownie do treści art. 477¹⁰ § 2 kpc.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w sentencji.